

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
Людмила СТЕПАНЕНКО
«31» серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА І ВЛАДА

для здобувачів вищої освіти

Галузь знань	03 «Гуманітарні науки»
Спеціальність	034 «Культурологія»
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	«Культурологія»
Спеціалізація	
Вид дисципліни	обов'язкова

(за наявності)

Форма навчання	<u>денна, заочна</u>
Навчальний рік	<u>2022/2023</u>
Кількість кредитів ECTS	<u>6/180</u>
Мова викладання, навчання й оцінювання	<u>українська</u>
Форма підсумкового контролю	<u>залік, екзамен</u>

Викладач: Сіверс Валерій Анатолійович

Пролонгація за рішенням науково-методичної ради НАКККіМ

УДК 32:008(075.8)

Розробник:

СІВЕРС Валерій Анатолійович, доктор філософських наук, професор,
професор кафедри культурології та міжкультурних комунікацій.

ПОГОДЖЕНО

Директор інституту практичної
культурології та арт-менеджменту

Степан ДИЧКОВСЬКИЙ

Протокол № 1 від «29» серпня 2022 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри культурології та
міжкультурних комунікацій

Ольга ОВЧАРУК

Протокол № 1 від «29» серпня 2022 р.

Погоджено з гарантом освітньої програми «Культурологія»

Гарант освітньої програми Ольга ОВЧАРУК

Схвалено науково-методичною радою Академії

Протокол від «30» серпня 2022 р. № 5

Голова науково-методичної ради Людмила СТЕПАНЕНКО

© Сіверс В. А., 2022

© НАКККіМ, 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація (опис) навчальної дисципліни(у т.ч. міждисциплінарні зв'язки): Навчальна дисципліна «Культура і влада» відноситься до дисциплін обов'язкового вибору, що викладається у 1-2 семестрі для магістрів спеціальності 034 Культурологія і ґрунтується на знаннях, котрі отримані в результаті засвоєння дисциплін Філософія, Історія української державності і культури, Аксіософія культури відповідно до їх спеціальної підготовки. Формою підсумкового контролю є залік, екзамен.

2. Мета дисципліни – формування у магістрантів цілісного уявлення про характер взаємодії культури і влади, спосіб їх підпорядкування та співвідношення, онтологічних витоків влади та фундаменту утворення основної суперечності культури і влади з позицій їх розгляду як рушія соціокультурного поступу суспільства

3. Завдання: опанувати основними напрямками теорії влади та навчитись використовувати отриманні знання в побудові засад теоретичного дискурсу з предмету, навчитись розрізняти й оцінювати характер суперечностей культури і влади та відпрацювати навичку свідомої громадської позиції в запропонованих чи обраних прикладах ситуації особистого вибору.

4. Компетентності, яких набуває здобувач при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність спілкуватися іноземною мовою (вміти спілкуватися іноземною мовою в науковій, виробничій та соціально-суспільній сферах діяльності).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):

СК6. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культурології.

СК9. Здатність до розв'язання актуальних суспільних проблем з урахуванням особливостей міжкультурної комунікації та стратегії культурної політики.

5. Програмні результати навчання за дисципліною (ПРН):

ПРН1. Розуміти специфіку та особливості реалізації культурних ідей, образів, та смислів, а також критично оцінювати можливості їхньої інтерпретації для розв'язання суспільно-значимих проблем.

ПРН6. Оцінювати історичні здобутки та новітні досягнення культурології.

ПРН8. Здатність організовувати й управляти діяльністю закладів культури та відповідними структурними підрозділами підприємств і установ.

ПРН9. Розв'язувати актуальні суспільні проблеми в галузі культури, застосовуючи засоби стратегічного планування, прогнозування, моделювання культурних політик.

Програма навчальної дисципліни складається з шести модулів:

1. Суперечність культури і влади
2. Природа влади та становлення влади в культурі
3. Історичні та соціокультурні підходи до розуміння природи та сутності влади
4. Теорія конфлікту як транспозиція основної суперечності культури і влади
5. Типології та концепції влади
6. Соціоісторичні особливості відносин культури і влади в Україні

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(для денної форми навчання)

№ з/п	Назва розділу і теми	кількість годин						
		денна форма						
		усього	у тому числі					
л	с		п	лаб	інд	м.к.	с.р.	
1 семестр								
МОДУЛЬ 1. СУПЕРЕЧНІСТЬ КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ								
1.1.	Підпорядкування та співвідношення понять культура і влада	14	2	2				10
1.2.	Модуси основної суперечності свободи і влади	14	2		2			10
1.3.	Модульний контроль	2					2	
	Разом за модуль 1	30	4	2	2		2	20
МОДУЛЬ 2. ПРИРОДА ВЛАДИ ТА СТАНОВЛЕННЯ ВЛАДИ В КУЛЬТУРІ								
2.1.	Онтологічний вимір влади в культурі	14	2	2				10
2.2.	Перехід від онтосу до етосу	14	2		2			10
2.3.	Модульний контроль	2					2	
	Разом за модуль 2	30	4	2	2		2	20
МОДУЛЬ 3. ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРИРОДИ ТА СУТНОСТІ ВЛАДИ								
3.1.	Історичні підходи: Платон, Аристотель, Гоббс та їх критика	14	2	2				10
3.2.	Політичні теорії влади	14	2		2			10
3.3.	Модульний контроль	2					2	
	Разом за 3 модуль	30	4	2	2		2	20
МОДУЛЬ 4. ТЕОРІЯ КОНФЛІКТУ ЯК ТРАНСПОЗИЦІЯ ОСНОВНОЇ СУПЕРЕЧНОСТІ КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ								
4.1.	Історичне становлення теорії конфлікту	14	2	2				10
4.2.	Основні теорії конфлікту	14	2		2			10
4.3.	Модульний контроль	2					2	
	Разом за 4 модуль	30	4	2	2		2	20
	Разом з дисципліни за семестр	120	16	8	8		8	80
2 семестр								
МОДУЛЬ 5. ТИПОЛОГІЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ ВЛАДИ								
1.1.	Типологія влади за О.Кожевим	14	2	2				10
1.2.	Концепція влади Н.Лумана	14	2		2			10
1.3.	Модульний контроль	2					2	
	Разом за модуль 1	30	4	2	2		2	20
МОДУЛЬ 6. СОЦІОІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ В УКРАЇНІ								
2.1.	Соціоісторичні особливості відносин культури і влади в добу домодерну і модерну	14	2	2				10
2.2.	Соціоісторичні особливості відносин культури в влади в добу незалежності	14	2		2			10
2.3.	Модульний контроль	2					2	
	Разом за 2 модуль	30	4	2	2		2	20
	Разом з дисципліни	60	8	4	4		4	40
	За навчальним планом	180	24	12	12		12	120

(для заочної форми навчання)

№ з/п	Назва розділу і теми	кількість годин						
		заочна форма						
		усього	у тому числі					
л	с		п	лаб	інд	м.к.	с.р.	
1 семестр								
МОДУЛЬ 1. СУПЕРЕЧНІСТЬ КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ								
1.1.	Співвідношення та підпорядкування понять культура і влада.	15	1					14
1.2.	Модуси основної суперечності свободи і влади	15			1			14
1.3.	Модульний контроль							
	Разом за модуль 1	30	1		1			28
МОДУЛЬ 2. ПРИРОДА ВЛАДИ ТА СТАНОВЛЕННЯ ВЛАДИ В КУЛЬТУРІ								
2.1.	Онтологічний вимір влади в культурі	15	1					14
2.2.	Перехід від онтосу до етосу	15			1			14
2.3.	Модульний контроль							
	Разом за модуль 2	30	1	1				28
МОДУЛЬ 3. ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРИРОДИ ТА СУТНОСТІ ВЛАДИ								
3.1.	Історичні підходи : Платон, Аристотель, Гоббс та їх критика	15	1					14
3.2.	Політичні теорії влади	15			1			14
3.3.	Модульний контроль							
	Разом за 3 модуль	30	1		1			28
МОДУЛЬ 4. ТЕОРІЯ КОНФЛІКТУ ЯК ТРАНСПОЗИЦІЯ ОСНОВНОЇ СУПЕРЕЧНОСТІ КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ								
4.1.	Історичне становлення теорії конфлікту	14	1					13
4.2.	Основні теорії конфлікту	14			1			13
4.3.	Модульний контроль	2					2	
	Разом за 4 модуль	30	1	1			2	26
	Разом з дисципліни за семестр	120	4	2	2		2	110
2 семестр								
МОДУЛЬ 5. ТИПОЛОГІЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ ВЛАДИ								
1.1.	Типологія влади за О.Кожевим	15	1	1				13
1.2.	Концепція влади Н.Лумана	15			1			14
1.3.	Модульний контроль							
	Разом за модуль 1	30	1	1	1			27
МОДУЛЬ 6. СОЦІОІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ В УКРАЇНІ								
2.1.	Соціоісторичні особливості відносин культури і влади в добу домодерну і модерну	14	1	1				12
2.2.	Соціоісторичні особливості відносин культури в влади в добу незалежності	14			1			13
2.3.	Модульний контроль	2					2	
	Разом за 2 модуль	30	1	1	1		2	25
	За семестр	60	2	2	2		2	52
	Разом з дисципліни	180	6	4	4		4	162

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. СУПЕРЕЧНІСТЬ КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ

Тема 1.1. Співвідношення та підпорядкування понять культура і влада

Анотація до лекції 1.1

Актуальність навчальної дисципліни «Культура і влада». Мета й основні завдання навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна в процесі формування інтегральних, загальних і спеціальних (фахових) компетентностей. Програмні результати навчання. Змістовні модулі, тематичний план лекційних занять, завдання для семінарських і самостійної роботи. Методика оцінювання запропонованих у дисципліні видів навчальної та практичної роботи. Теми для підготовки завдань для самостійної роботи Основні завдання та структура курсу. Підпорядкування та співвідношення понять «культура і влада».

План

1. Співвідношення понять «культура і влада» – загальний підхід.
2. Визначення понять і прояснення поняття «цінність».
3. Підпорядкування понять.

Семінарське заняття до теми 1.1. № 1

1. Проаналізувати поняття «культура» як базове для розуміння співвідношення культури і влади.
2. Навести визначення культури і влади та проаналізувати їхні відмінності.
3. Підготувати стислу доповідь на означену тему з урахуванням виконання самостійної роботи з теми.

Завдання для самостійної роботи до теми 1.1. № 1

1. Самостійно осмислити визначення культури та дати тлумачення поняття.
2. Самостійно дати визначення влади та запропонувати тлумачення поняття.
3. Написати есе на тему «Моє розуміння поняття «цінності» та чинники його проблемності стосовно понять «культура і влада»».

Література: 1, 4, 6, 7, 8, 9.

Тема 1.2. Модуси основної суперечності культури і влади

Анотація до лекції 1.2.

Суперечність як двигун дискурсу культури і влади. Варіанти та підстави різних формулювань протиріччя культури і влади. Виміри культури як чинники її семіозису. Природа влади.

План

1. Культура як модус свободи та влада як модус необхідності.
2. Необхідність влади та смисл семіозису культури.
3. Формулювання основної суперечності культури і влади як рушія дискурсу.

Практичне заняття до теми 1.2. № 1

Мета: відпрацювати варіанти використання понять для опису різних формулювань основного протиріччя культури, зважаючи на його контекст – метафоричний чи абстрактний.

1. Охарактеризувати якісну відмінність метафоричного й абстрактного опису суперечності культури і влади з опорою на розуміння смислу поняття «метафора».

2. Сформулювати суперечність культури і влади у психоаксіологічній транспозиції з використанням понять «мотив», «свобода» і «насильство».

Завдання для самостійної роботи до теми 1.2.

Як розуміти положення : суперечність – двигун розвитку стосовно понять культура і влада. Чи несе поняття влади внутрішню суперечність? У чому вбачається необхідність влади?

Література: 1, 4, 6, 7, 8, 9.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 1

Усно зробити розбір основних складових ціннісного визначення культури, визначити співвідношення понять «культура і влада». Розкрити смисл поняття «цінність». Відповісти на питання. Навести декілька визначень культури. Які є виміри культури, що вони означають і чим різняться. Дати усну відповідь на питання про сутність співвідношення культури і влади, варіанти визначення культури, їх розбіжності, сутність влади, характер семіозису культури та охарактеризувати основне протиріччя культури і влади.

МОДУЛЬ 2. ПРИРОДА ВЛАДИ ТА СТАНОВЛЕННЯ ВЛАДИ В КУЛЬТУРІ

Тема 2.1. Онтологічний вимір влади в культурі

Анотація до лекції 2.1

Окреслення соціальної функції влади. Виявлення зовнішнього і внутрішнього протиріччя влади. Влада і пізнання. Необхідність утворення простору влади як онтологічної умови її пізнання. Необхідність зміни влади.

План

1. Забезпечення існування соціального організму організації як основна функція влади.
2. Суперечності забезпечення організації існування соціального організму.
3. Проблема пізнання функціонування соціуму.
4. Виявлення онтологічного чинника функціонування влади в суспільстві.

Семінарське заняття до теми 2.1. № 2

План

1. Обґрунтування фактичного стану існування влади та прояви конфлікту влади і соціуму в контексті феноменів культури.
2. Зовнішнє і внутрішнє протиріччя існування влади.
3. Пізнання як шлях до виявлення онтосу влади.
4. Простір існування влади.

Завдання для самостійної роботи до теми 2.1.

1. Обґрунтуйте необхідність і доцільність існування відомих і зрозумілих для вас форм влади.
  2. У чому полягає необхідність зміни влади.
  3. Окреслити підстави появи онтологічних чинників існування влади.
- Література:* 1, 3,5,6, 7, 8, 9.

Тема 2.2. Перехід від онтосу до етосу

Анотація до лекції 2.2.

Статус пізнання і статус матеріальності як перехід до розгляду появи етосу. Розуміння основних категорій розгляду: онтос-хора-хаос-логос-патос-пітос та етос . Обґрунтування ролі особистості.

План

1. Поняття «хора» як історична транспозиція категорії простору. Онтос і хаос.
2. Хаос і логос.
3. Патос і етос.

Практичне заняття до теми 2.2. № 2

Мета: відпрацювати навичку умоглядно-дискурсивного формулювання предметних меж теми.

1. Описати та розкрити образ хори, спираючись на наведені метафори Платона.
2. Обґрунтувати зв'язок і залежність понять «хора-пафос-етос».

Завдання до самостійної роботи до теми 2.2.

1. Усвідомити смисл і попередньо визначити зміст і значення основних категорій розгляду лекції 2.2.
  2. Обґрунтувати логіку появи та взаємозв'язку означених категорій.
- Література:* 1, 3, 5, 6, 7, 8 , 13.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 2

У межах виконання завдання для складення модулю № 2 підготувати письмові тлумачення смислу основних категорій, наведених у лекції, обґрунтувати їх взаємозв'язки та логіку появи у вивченні феноменів культури і влади.

Назвати й охарактеризувати соціальні функції влади.
Зовнішнє і внутрішнє протиріччя існування влади.
У чому полягає необхідність зміни влади?
Онтологічні чинники влади.

МОДУЛЬ 3. ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРИРОДИ ТА СУТНОСТІ ВЛАДИ

Тема 3.1. Історичні підходи: Платон, Аристотель, Гоббс та їх критика

Анотація до лекції 3.1.

Влада як специфічна сила у концепції Платона. «Держава». Виокремлення та специфіка політики. Праця Аристотеля «Політика». Влада як властивість складної системи. Каузальна теорія влади Гоббса як початок переходу до політичної теорії влади.

План

1. Влада як специфічне знання – концепція Платона. Праця Платона «Держава».
2. Влада як властивість складної системи. Основні ідеї праці Аристотеля «Політика».
3. Початок формування політичної теорії влади. «Левіафан» Гоббса.

Семінарське заняття до теми 3.1. № 3

1. Розуміння справедливості й ідей у концепції держави Платона. Чи завжди розуміє найсильніший свою вигоду.
2. Посил про важливість різноманітності й індивідуалізм як основа процвітання держави.
3. Ворожнеча як основний стан людей і наслідки такого висновку. Ідея суспільного договору.

Література: 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 14, 15, 17.

Завдання для самостійної роботи до теми 3.1.

Як спростовують твердження, що справедливість є відплатою кожному належного у платонівському дискурсі?

Осмыслити і захистити позицію розуміння справедливості як чесності та повернення узятого в борг.

Висунути аргументи на користь чи проти розуміння держави як земного втілення блага.

Чи можна заперечити твердження, що справедливість належить найсильнішому.

Вади пропозиції про успільнення дружин і дітей.

Література: 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 13.

Тема 3.2. Політичні теорії влади

Анотація до лекції 3.2.

Аналіз впливових концепцій влади ХХ – початку ХХІ століття як продовження традицій історичного аналізу влади та її взаємодії з культурою.

План

1. Концепція нульової та ненульової суми. Е.Гідденс, Р.Даль, Д.Люкс, П. Картрайт,
2. Несекційна концепція влади Т. Парсонс, М.Фуко.
3. Комунікативна теорія влади Х.Арендт, Н.Луман.

Практичне заняття до теми 3.2. № 3

Мета: знайти шпарини у логіці розглянутих концепцій.

1. У чому обмеженість ключового поняття Р.Даля «емпірична регулярність».
2. Сформулювати та прокоментувати заперечення до «онто-темпорального аргументу».
3. Прокоментуйте дієвість афірмації відносно основного джерела влади.

Завдання для самостійної роботи до теми 3.2

1. Чи означають відносини влади завжди актуальний чи потенціальний конфлікт між індивідами?
2. Чи можливий інший перерозподіл владних впливів, ніж врівноважуючий, і якщо так, то який з них був би прийнятним?
3. Як можна проілюструвати ідею порівняльної значущості конфліктних цінностей у свідомості суб'єкта?

Література: 1, 3, 9, 13, 14.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 3

Підготувати відповіді на питання.

Як співвідносяться основні принципи побудови Держави Платона з ідеєю «відкритого суспільства»?

Чим аргументується у Платона думка про ліквідацію родини?

У чому, за Платоном, полягає благо?

Що Аристотель вважає найвищим благом?

Чи можна назвати державу Платона економічним комунізмом і в чому він полягає?

Які основні навчальні предмети пропонує вивчати Аристотель?

З якої «матерії» створено Левіафана-державу?

У чому полягає ідея природного права?

Які угоди лежать в основі створення держав і чому від природних прав пропонується відмовитись?

Які мають бути відносини між правителем і народом?

- Охарактеризуйте концепцію влади Е.Гідденса
- Охарактеризуйте концепцію влади М.Фуко.
- Охарактеризуйте концепцію влади Х.Арендт.
- Які риси комунікативної теорії влади?
- У чому полягає концепція соціального обміну?
- Чи може влада здійснюватися без підкорення суб'єкта?

МОДУЛЬ 4. ТЕОРІЯ КОНФЛІКТУ ЯК ТРАНСПОЗИЦІЯ ОСНОВНОЇ СУПЕРЕЧНОСТІ КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ

Тема 4.1. Історичне становлення теорії конфлікту

Анотація до лекції 4.1.

Філософсько-теоретична основа появи теорій конфлікту. Обмеженість соціологічних теорій конфлікту. Ідея узгодженості, порядку, інтеграції та нестабільності соціальних систем як транспозиція онтологічної суперечності влади і культури. Суперечність соціологічного та гуманітарного знання. Основні напрями соціокультурного аналізу відносин влади і культури у світлі теорії конфлікту в становленні в першій половині ХХ століття: К.Маркс, Л.Гумплович, М.Вебер, Г.Зіммель, Г.Моска,

План

1. Історичні засади формування конфліктологічного напрямку в соціальних науках: Геракліт з Ефесу, релігійний контекст формування влади в контексті прочитання ритуалу й обмеження страху. Томас Гоббс.
2. Основні підходи і представники етапу становлення теорій конфлікту.
3. Марксистська конфліктологія.

Семінарське заняття до теми 4.1. № 4

1. Влада як здійснення насильства і приборкання анархії. Етнокультурна складова концепції Л.Гумпловича.
2. Основні типи легітимного панування за М.Вебером.
3. Соціокультурна теорія марксизму та її практика.

Література: 1, 3,5,6, 8, 9,

Завдання для самостійної роботи до теми 4.1.

Підготувати відповіді на питання.

У чому полягає ключове значення намірів, цінностей і думок при дослідженні людської поведінки? Як Г.Зіммель розумів роль грошей у формуванні суперечливих тенденцій розвитку сучасної культури?

Як розуміти ідею Георга Зіммеля про появу тенденції на початку ХХ століття пріоритету «культури речей» на противагу «культури особистості».

Література: 1, 3, 5, 6, 10, 13, 14.

Тема 4.2. Основні теорії конфлікту

Анотація до 4.2.

Обґрунтування базової складової конфліктних ситуацій в теорії суспільної організації. Системний підхід як основний методологічний принцип розвитку конфліктології. Недосконалість теорій конфлікту як загальна оцінка конфліктологічної методології вивчення коріння соціальних протиріч в аспекті розуміння владних відносин

План

1. Предмет вивчення конфліктології та вихідні тези її узагальненого підходу.
2. Діалектична теорія конфлікту та конфліктний функціоналізм.
3. Самостійна теорія конфлікту: Л.Козер, Р.Дарендорф, Дж.Рекс, Р.Коллінз.

Практичне заняття до теми 4.2. № 4

Мета: узагальнити основні чинники виникнення конфлікту та підходи до їх вирішення.

1. Рольова модель обґрунтування (заперчення) соціоонтологічної природи конфлікту.
2. Обґрунтування ролі еліт на основі пояснення причин їх появи.

Завдання для самостійної роботи до теми 4.2.

Як ви розумієте системний підхід у конфліктології?

Ознайомитись і підготуйте стислу доповідь по змісту і сутності теоретичної моделі конфлікту Дж.Рекса.

Сформулювати основні положення діалектичної теорії конфлікту Р.Дарендорфа.

Література: 1, 3, 5, 6, 15,17.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 4

Підготувати відповіді на питання.

Чому Геракліта можна вважати засновником конфліктологічного підходу в історії соціогуманітарного знання, у чому він полягає?

Охарактеризуйте сутність та різницю типів дії за намірами у концепції М.Вебера: ціле раціональному, ціннісно-раціональному, традиційному чи афективному.

Хто був творцем теорії еліт та в чому полягає сутність цієї теорії?

Що К. Маркс вважав причиною класових конфліктів?

Обґрунтуйте базову складову конфліктних ситуацій.

Визначте роль і функції конфлікту.

Охарактеризуйте сутність теорії позитивно-функціонального конфлікту Л.Козера.

У чому полягає критика Л.Козером конфліктологічного підходу Р.Дарендорфа?

Які соціальні групи Р.Дарендорф вважає основними суб'єктами конфлікту?
Що означає «імперативно координована асоціація»?
Поясніть сутність теоретичної моделі конфлікту Джона Рекса.
У чому полягає узагальнена теорія конфлікту Рендала Колінза?

МОДУЛЬ 5 ТИПОЛОГІЯ ТА КОНЦЕПЦІЇ ВЛАДИ

Тема 5.1. Типологія влади за О.Кожевим

Анотація лекції 5.1.

Обґрунтування теорій влади та їхня суперечність. Відповідність теорій влади і типів влади. Теорії влади. Типи влади. Застосування теорій влади. Типи влади як внутрішньо суперечливі.

План.

1. Визначення влади.
2. Походження влади.
3. Типи влади та теорії влади.

Семінарське заняття до теми 5.1. № 5

1. Феноменологічний аналіз.
2. Метафізичний аналіз.
3. Онтологічний аналіз.

Література: 1, 3, 5, 9, 14, 15, 17.

Завдання для самостійної роботи до теми 5.1.

У чому полягає сутність практичного застосування теорій влади О.Кожева:

- політичне застосування
- психологічне застосування

Які типи змішаної влади знаходяться у становленні в Україні?

Література: 1, 3, 13, 14, 15, 17

Тема 5.2. Концепція влади Н.Лумана

Анотація лекції 5.2.

Концепція влади Толкотта Парсонса та розвиток її Н.Луманом. Розуміння влади Н.Луманом. Влада як комунікативний засіб. Влада як життєва світова універсалія. Зміна сутності влади як перехід від насильства до наявності вибору в обмеженому колі можливих дій.

План

1. Влада як символічний комунікативний засіб.
2. Альтернатива запобігання насильству в сучасному розумінні влади.
3. Код влади та альтернатива запобігання. Друге кодування.
4. Забезпечення функціонування сучасного державно-політичного механізму за рахунок правового коду.

Практичне заняття до теми 5.2. № 5

Мета: усвідомити та прокоментувати основні теоретичні основи концепції Н. Лумана та дати їм аргументовану оцінку з позицій сьогодення.

1. Осмислено сформулювати проблеми, окреслені комунікативним підходом Н.Лумана; непричинні підстави каузальності, необмінюваний базис обміну та категорія гідності, деградація поняття гра як спроба універсального пояснення феномену влади

2. Відтворити та прояснити пропозицію Н.Лумана розуміти владу у зв'язку з з істиною та грошима як символічною системою комунікації.

Завдання для самостійної роботи до теми 5.2

Осмислити та сформулювати комунікативну концепцію влади. Охарактеризувати зміну ролі насильства в здійсненні влади в сучасних демократичних суспільствах.

Література: 1, 3,5,6, 7, 8, 9, 12,14 15 ,16,17

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 5

Підготувати відповіді на питання.

Які чотири теорії були запропоновані в контексті концепції О.Кожева для пояснення типів влади?

Про що говорить теорія Платона?

Про що говорить теорія Аристотеля?

Про що говорить теорія Гегеля?

У чому полягає феноменологічний аналіз влади?

У чому полягає метафізичний аналіз влади?

У чому полягає онтологічний аналіз влади?

У чому О.Кожев вбачає сутність влади?

Наведіть приклади та поясніть сутність типу влади «Батько».

Наведіть приклади та поясніть сутність типу влади «Ватажок».

Наведіть приклади та поясніть сутність типу влади «Пан-раб».

Наведіть приклади та поясніть сутність типу влади «Суддя».

У чому полягає концепція влади Толкотта Парсонса? У чому полягає підхід у розумінні влади Нікласа Лумана?

Коли з'являється і в чому полягає код прогрес-консервативність? У чому полягає функція влади в сучасному суспільстві та охарактеризуйте у зв'язку з цим бачення ролі людини в концепції Лумана. Роль техніки в сучасних умовах в процесі організації та здійснення влади.

МОДУЛЬ 6. СОЦІОІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН КУЛЬТУРИ І ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Тема 6.1. Соціоісторичні особливості відносин культура і влада а добу домодерну та модерну

Анотація до лекції 6.1.

Витоки й історичні традиції побудови української владної системи та функціонування соціуму. Оцінка фактів і тенденцій в організації та розвитку культурного життя в Україні в контексті впливу на нього владних структур напередодні Жовтневого перевороту в Росії та впродовж першої половини ХХ сторіччя (1919–1953). Розвиток і внутрішня суперечливість культурних феноменів в Україні внаслідок владних впливів на них до проголошення незалежності України. (50–90 рр. ХХ століття).

План

1. Специфіка сприйняття й оцінки феноменальності домодерної та модерної української історії у фокусі сучасного сприйняття.
2. Демократичні традиції побудови владних відносин в українському суспільстві.
3. Взаємовідносини культура–влада у внутрішній призмі сприйняття в СРСР та призмі СРСР–Україна в добу 1950–1990 років.
4. Духовні пошуки та самотність української культури в радянську добу.

Семінарське заняття до теми 6.1. № 6

1. Українська ментальність і духовний габітус як головний чинник історичного поступу.
2. Демократичні традиції національної владної організації. Конституція Пилипа Орлика.
3. Соціокультурне розмежування в середовищі української інтелігенції в 1920-ті роки.
4. Розстріляне Відродження.
5. Феномен українського духовного спротиву. В.Стус, І.Дзюба, В.Чорновол.
Література: 1, 3,5,6, 7, 8, 9, 13 ,17

Завдання для самостійної роботи до теми 6.1

Охарактеризувати культурний розвиток України у 1920-ті роки як один із разючих феноменів української історії.

Осмыслити зміну умов розвитку культури внаслідок утворення СРСР і ствердження панівної ролі радянсько-більшовистської ідеології: які соціокультурні виклики особистості відображені в літературно-мистецьких феноменах того часу.

Доба сталінізму та десталінізація – поява, здійснення, наслідки, коріння.

Підготовка фіксованих доповідей по персоналіям (О.Олесь (Кандиба), М.Семенко – український футуризм).
Література: 1, 3,5,6, 7, 8, 9, 13 15 ,17

Тема 6.2. Соціоісторичні особливості відносин культури і влади в добу незалежності

Анотація до теми 6.2.

Зміна ціннісних орієнтирів і духовних спрямувань в українській культурі доби незалежності. Політико-правове забезпечення незалежності та національного суверенітету Української держави. Зміни в культурній політиці України. Основні напрями розвитку України у сфері культури як результат зростання національної самосвідомості та прагнення до досягнення демократичних цінностей і побудови моделі розвитку цивілізованого світу. Культура як поле впливів на суспільну свідомість. Культурологія агресії.

План

1. Правові засади розбудови української державності та державна політика в галузі культури в добу незалежності.
2. Основні засади зовнішньої політики України та її соціокультурні аспекти.
3. Російська агресія: реалії, напрями протистояння й інструменти перемоги.

Практичне заняття до теми 6.2. № 6

Мета: сформулювати й обґрунтувати суспільно значущу позицію щодо причин прискорення суспільного руху України в поточну історичну добу та проаналізувати складові й перспективи цього руху.

1. Аналіз розвитку суспільних відносин всередині країни в індивідуально обраний історичний період сучасної доби – до 1991 року.
2. Аналіз розвитку суспільних відносин всередині країни в індивідуально обраний історичний період сучасної доби – після 1991 року.

Виконується індивідуально кожним здобувачем.

Завдання для самостійної роботи до теми 6.2.

Роль особистості в забезпеченні курсу національного відродження на прикладі діяльності вищих посадових осіб держави.

Причини витоку мізків у сфері науки та заходи його подолання в добу незалежності.

Загальний аналіз процесів масової міграції населення через розв'язування агресії росії проти України та роль культури в подоланні її наслідків.

Література: 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 15, 17.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 6

Як охарактеризувати роль радянської ідеології у формуванні громадської свідомості у другій половині ХХ століття в Україні. Охарактеризуйте творчий доробок і суспільну роль відомих постатей української культури (поетів, літераторів, митців, режисерів у формування суспільної думки. У чому

полягало оновлення змісту гуманітарних наук в добу незалежності. Виклики українській культурі в період становлення незалежності. Національна ідея: варіанти формулювання. Основні правові акти, прийняті законодавчими та державними органами для забезпечення захисту національної культури.

Інтеграція України у світовий культурний і науково-освітній простір. Причини російської агресії проти України. Роль ідеології та культури в сучасних інформаційно-гібридних війнах. Культура в контексті реалізації сценаріїв подолання російської агресії.

4. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

№ з/п	Назви виду роботи, способи набуття знань	Бали за 1 заняття	Бали за всі заняття (максимальні)	Бали за всі заняття (максимальні)	Бали за всі заняття (максимальні)	Бали за всі заняття (максимальні)
			1 модуль	2 модуль	3 модуль	4 модуль
1	Відвідування лекцій і участь в аудиторній роботі	2	2x2=4	2x2=4	2x2=4	2x2=4
2	Участь у семінарських заняттях	2	1x2=2	1x2=2	1x2=2	1x2=2
3	Участь у практичних заняттях	3	1x3=3	1x3=3	1x3=3	1x3=3
4	Самостійна робота	2	2x2=4	2x2=4	2x2=4	2x2=4
5	Модульна контрольна робота	5	1x5=5	1x5=5	1x5=5	1x5=5
	Усього за модуль		18	18	18	18
	Залік		28			
	Разом з дисципліни		18+18+18+18++28=100			

2 семестр

№ з/п	Назви виду роботи, способи набуття знань	Бали за 1 заняття	Бали за всі заняття (максимальні)	Бали за всі заняття (максимальні)
			5 модуль	6 модуль
1	Відвідування лекцій і участь в аудиторній роботі	2	2x4=4	2x4=4
2	Участь у семінарських заняттях	3	1x3=3	1x3=3
3	Участь у практичних заняттях	6	1x6=6	1x6=6
4	Самостійна робота	2	2x4=4	2x4=4
5	Модульна контрольна робота	16	1x16=16	1x16=16
	Усього за модуль		33	33
	Екзамен		34	
	Разом з дисципліни		33+33+34=100	

5. ПИТАННЯ ДЛЯ ЕКЗАМЕНУ (ЗАЛІКУ)

1. Співвідношення понять «культура і влада» – загальний підхід.
2. Визначення понять «культура і влада» та прояснення поняття «цінність».
3. Наведіть декілька визначень культури.
4. Які є виміри культури, що вони означають і чим відрізняються?
5. Охарактеризуйте смисл і взаємозв'язок парних понять «Онтос і Хаос», «Логос і Етос».
6. У чому полягає необхідність зміни влади?
7. Назвіть і охарактеризуйте соціальні функції влади.
8. Як спростувати або підтвердити твердження, що справедливість є відплатою кожному належного у платонівському дискурсі?
9. Чи можна спростувати твердження, що справедливість належить найсильнішому?
10. Висунути аргументи на користь чи проти розуміння держави як земного втілення блага.
11. У чому, за Платоном, полягає благо? Що Аристотель вважає найвищим благом?
12. Чи можна назвати державу Платона економічним комунізмом і в чому він полягає?
13. У чому полягає ідея природного права? Які угоди лежать в основі створення держав і чому від природних прав пропонується відмовитись? Які мають бути відносини між правителем і народом?
14. Концепція нульової та ненульової суми (Е.Гідденс, Р.Даль, Д.Люкс, П. Картрайт).
15. У чому сутність несекційної концепції влади (Т.Парсонс, М.Фуко)?
16. Поясніть сутність комунікативної теорії влади (Х.Арендт, Н.Луман)?
17. На чому базується марксистська конфліктологія?
18. Діалектична теорія конфлікту та конфліктний функціоналізм.
19. У чому полягає підхід у розумінні влади Нікласа Лумана?
20. Які типи влади визначав О.Кожев?
21. У чому полягають демократичні традиції національної організації влади?
22. Охарактеризуйте особливості Конституції Пилипа Орлика.
23. Охарактеризуйте феномен українського духовного спротиву (В.Стус, І.Дзюба, В.Чорновол)/
24. Дайте порівняльну характеристику типу політичного правління Президентів України доби незалежності (3 на вибір)/

ТЕСТИ

1. Хто в історії культурного поступу України у формулюванні національної ідеї витував за розрив усіх зв'язків із Росією:

1. Т.Шевченко
2. М.Міхновський
3. **Д.Донцов**
4. М.Драгоманов

2. Хто з Президентів України доби незалежної України переважно втілював тип влади «Суддя»:

1. **Л.Кравчук**
2. Л.Кучма
4. В.Ющенко
3. В.Янукович
4. В.Зеленський

3.Який з означених фактів можна вважати пусковим механізмом початку підготовки росією міжнародної агресії в історичній ретроспективі:

1. Іракська авантюра
2. **Косовський прецедент**
3. Залучення країн пострадянського простору до євроатлантичної інтеграції
4. Відмова Україні в наданні Плану дій для вступу у НАТО?

4. Яка категорія позначає первинний спосіб організації соціального життя?

1. Логос
2. **Етос**
3. Патос
4. Хаос
5. Хора

5. Який твір уподібнював державу могутній істоті:

1. Держава
2. Політика
3. **Левіафан**
4. Влада

7. В якій праці обговорювалась теза, що справедливість – те, що вигідно сильному:

1. **«Держава»**
2. «Влада»
3. Політика
4. «Левіафан»

8. Хто розробляв діалектичну теорію конфлікту:

1. Л.Козер
- 2. Р.Дарендорф**
3. Т.Парсонс
4. Дж.Рекс

9. Співвідношення влади і культури найбільш точно відображується в порівнянні парних категорій:

- 1. Свобода і необхідність**
2. Порядок і хаос
3. Розум і почуття
4. Добро і Зло

10. Який недолік демократії історично виявив себе переважною причиною її руйнування:

- 1. Байдужість громадян**
2. Безсилість перед зовнішніми викликами
3. Слабкість у внутрішній боротьбі з альтернативними системами влади.
4. Нездатність до самооновлення

11. Коли відбулося об'єднання українських православних церков в єдину православну церкву України (ПЦУ):

- 1. 15 грудня 2018**
2. 11 листопада 2019 року
3. 21 червня 2020 року

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧА

Відповідь здобувача оцінюється на:

- **Оцінку А (90-100)** – якщо повно та глибоко, розгорнуто, правильно та обґрунтовано викладено матеріал:
  - здобувач виявляє глибокі знання усієї програми навчальної дисципліни;
  - відображає чітко знання термінів, правильно формулює відповідь, робить власні висновки та узагальнення;
  - застосовує теоретичні знання на практиці, робить власні висновки та узагальнення;
  - володіє навичками івент-аналізу масових та елітарних практик;
  - розуміє можливості сучасних наукових методів та володіє цими методами на рівні, необхідному для вирішення практичних завдань, що постать при виконанні професійних обов'язків.
- **Оцінку В (82-89)** – якщо правильно та обґрунтовано викладено матеріал:
  - здобувач виявляє знання усієї програми навчальної дисципліни;
  - відображає чітко знання термінів, правильно формулює відповідь, робить певні узагальнення;
  - але відповідь не містить усіх необхідних відомостей про предмет запитання;
  - наявні незначні неточності у виконанні практичних завдань.
- **Оцінку С (74-81)** – якщо правильно викладено матеріал:
  - відображає знання термінів, логічно формулює відповідь, але наявні незначні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, нечіткі їхні характеристики;
  - наявні неточності у виконанні практичних завдань.
- **Оцінку D (64-73)** – якщо відповідь здобувач є поверхневою, недостатньо аргументованою:
  - є неповною, не містить усіх необхідних відомостей про предмет запитання;
  - є не зовсім правильною: наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, нечіткі їх характеристики;
  - свідчить про наявність прогалин у знаннях, зокрема не засвідчує повною мірою знання основних понять, концепцій, категорій;
  - не містить посилань на літературу;
  - викладена з порушенням логіки подання матеріалу.
  - містить багато граматичних, грубих стилістичних помилок та виправлень;
- **Оцінку Е (60-63)** – якщо відповідь здобувача є поверхневою:

- свідчить про наявність прогалин у знаннях, зокрема не засвідчує повною мірою знання основних понять, концепцій, категорій;
  - викладена з порушенням логіки подання матеріалу.
- **Оцінку FX (35-59)** – якщо здобувач не відповів на поставлене питання або відповідь є неправильною:
- не розкриває сутності питання, або ж допущено грубі змістовні помилки, які свідчать про відсутність відповідних знань у здобувача чи їх безсистемність та поверховість;
  - не знає основних положень навчальної дисципліни та принципів аналізу ситуацій; не вміє сформулювати власну думку та викласти її.
- **Оцінку F (1-34)** – якщо здобувач не відвідував заняття, не відпрацював їх, не проявляв бажання пізнавати навчальну дисципліну.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену/заліку, курсового проекту (роботи), практики
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Добре
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	Задовільно
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Публікації науково-педагогічного працівника за темою навчальної дисципліни:

1. Сіверс В. Філософія науки. Київ : НАКККІМ, 2017.
2. Сіверс В. А. Українське поле європейської ризоми // Сучасні соціокультурні та політичні процеси в Україні : Зб. матер. наук.-теор. конф., присв. пам. видат. укр. вчен., док. філос. наук проф. О.С. Семашко, м. Київ, 11-12 квітня 2013р. Київ : НАКККіМ, 2013. С. 11–14.
3. Сіверс В. А., С. П. Азізов. Зовнішні та внутрішні виклики у фокусі проблем менеджменту освітнього процесу у вищих навчальних закладах культури України // Економіка і менеджмент культури. 2014. № 1. С. 21–27.
4. Сіверс В.А. Невдоволення державою як супутній феномен смислової пустотності дискурсу культури. Вісник НАКККІМ. № 2. 2019. С.117–122.
5. Сіверс В. (2020). Аксиологічні аспекти відносин людини і штучного інтелекту в контексті футуристичних концепцій початку ХХІ століття. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, (45(48)), 130-138. URL: [https://doi.org/10.33120/ssj.vi45\(48\).149](https://doi.org/10.33120/ssj.vi45(48).149)
6. Сіверс В. Філософія творчості : підручник. Київ : НАКККІМ, 2023.

Основна література

7. Баранівський В. Ф. Політологія : підручник; Нац. акад. упр. Київ : НАУ, 2016. 235 с.
8. Бойко О.Д. Політичне маніпулювання: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 432 с. (Серія «Альма-матер»).
9. Бурдяк В.І., Ротар Н.Ю. Політична культура, ідеологія, психологія : навч. посіб. Чернівці : Рута, 2006. 104 с.
10. Рябов С..Г. Державна влада: проблеми авторитету і легітимності. Київ : Національний ін-т стратегічних досліджень. 2007. 117 с.
11. Суспільно-політичні трансформації в Україні: від задумів до реалій: монографія / В.Ф. Солдатенко, Т.А. Бевз, В.П. Горбатенко та ін. Київ : Парлам. вид-во, 2009. 536 с.
12. Луман Н. Реальність мас-медіа / Пер. з нім. В. Климченко. Київ : АУП, ЦВП, 2010. Гл. XIV. Публічність.
13. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці : Навчальний посібник. Ужгород : Говерла, 2020. 360 с.

Додаткова

14. Аутопоезис соціальних систем / За ред. В. П. Беґа. Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2010. 9 с.
15. Культура і влада в умовах комунікаційної революції 20 століття / під. ред. К. Аймермахера, Г. Бордюгова, І. Грабовського. АІРО-20, 2002. 480 с.
16. Кожев О. Поняття влади [пер. с фр. А. М. Руткевича]. Праксис, 2006. 192 с.

17. Сабадаш Ю.С. Концептуалізація проблеми творчості в контексті наріжних засад культурологічного аналізу. *Культура і сучасність* . № 1 .2022 с.с.41-47.

Інформаційні ресурси

1. Електронний каталог Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. UTL: <http://library.nakkkim.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. UTL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Електронна бібліотека – підручники. UTL: <http://www.info-library.com.ua/>
4. Національна історична бібліотека України. UTL: www.nibu.kiev.ua/
5. Наукова періодика України. Сайт електронних видань вищих навчальних закладів і наукових установ України. URL: <http://journals.uran.ua>